

Şehrin Mafizası

KONYA
Yenigün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

CİLT: 5 • SAYI: 15

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

7 TEMMUZ 2023 CUMA

KONYA
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

KONYA BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ'NİN
KATKILARIYLA

DEDİĞİ SULTAN KAN AĞLIYOR

VATANIN NİŞANESİ TÜRBELER

Vatan; Ne Türkiye'dir Türklere, Ne de Türkistan,
Vatan; Büyük ve müebbet bir ülkedir; Turan.

Ziya Gökalp

Şimdi durduk yere bu sloganı neden yazma ihtiyacı duydum. Milliyetçilikten ümmetçiliğe evrildiğimiz bir dönemde bu ırkçı söylemi tekrar hatırlamanın veya hatırlatmanın ne gibi bir amacı olabilir?

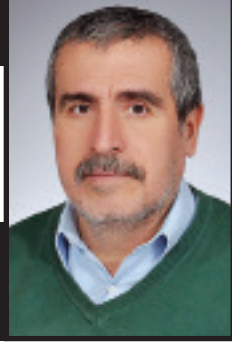
1 Temmuz günü Iğın'a bağlı Beykonak Mahallesi'ne (Beldesine) düğüne gittik. Düğün sırasında bize ev sahipliği yapan Dış Hekimi Yusuf Bey'e köyü gezmek istediğimizi ve hatıra yakınsa mezarlığı ziyaret etmekten mutlu olacağımızı söyledik. Yusuf Bey ve annesi bize mezarlığın üzerinde bulunan bir türbeden bahsettiler. Türbenin kimin adına yapıldığını sorduğumuzda bir sürprizle karşılaştık. Türbe Dediği Sultan adına yapılmış. Beykonak olarak gittiğimiz yerleşim yerinin eski ismi Mahmut Hisarı imiş.

Bu yerleşim yerlerinin ismi niçin değiştirilir bir türlü anlamış değilim. Mahmut Hisarı olarak gitmiş olsa idik o türbenin Dediği Sultan'a ait olduğunu tahmin ederdik sanıyorum. Ama Beykonak ismi bize Dediği Sultan hakkında bir çağrışım yapmadı.

Her ne ise; biz Dediği Sultan ismini duyunca hemen arabaya binip aracımızı türbeye doğru sürdük. Türbe diğer çağdaşları ve benzerleri gibi bir tepe üzerine yapılmış ve aşağıdaki boğaza hâkim bir konumda.

Türbeye ulaştığımızda orada bulunan bir araç daha olduğunu fark ettik. Atilla ismindeki ziyaretçimiz Erzurumlu imiş ve Selçuk Üniversitesi mezunuymuş. Hanımı Beykonak Mahallesi'nden imiş. Biraz sohbet ettik Atilla Bey ile. İzmir'de yaşıyormuş ve mühendismiş. Her yıl ziyarete gelirmiş eşinin akrabalarını. Türbenin eski halini de biliyor. İlk geldiği sıralar türbenin kapısı ahşapmış

**SADIK
GÖKCE**
sadikgokce@hotmail.com

ve kapısında bulunan cam da vitray süsleme olarak bir ejderha resmi bulunuyormuş. Restorasyon sırasında bu ahşap kapı sökülüp yerine demir bir kapı takıvermişler. Çatıda bulunan kurşunlar sökülüp alınmış (hırsızlar tarafından) ve şimdilik idareten üzerine bir muşamba çekilivermiş türbenin içine yağmur suyu girmesin diye.

Ama ne hikmetse, sanırım yenileme sırasında tepeden akan yağmur sularının yatağı kapatıldığı için türbeyi su basmış. Yani yine baştan savma işler. Ya da ehline yaptırılmayan yenileme çalışmalarından biri de diyebiliriz.

Türbenin bu içler acısı halini görünce içimiz yandı. Bu şahıslar ta Yesi'den Horasan'dan kalkıp Anadolu'ya gelmişler. Buraya yerleşip tekkeler, zaviyeler kurmuşlar. İnsanların Türklüklerini unutmamaları ve İslam'ı anlamaları için uğraşıp didinmişler. Anadolu'yu vatan etmek için bin bir türlü meşakkate katlanıp zahmetler çekmişler. Ve... Bugün bu vatani hazır bulan bizler, mirasçyediler gibi değerlerimizi yok ediyoruz.

***

Mezar taşları ve türbeler vatanımızın tapu senetleridir. Türk'ün hüküm sürdüğü her bölgede kendi kimliğini yansıtan mezar taşlarına veya saygı duyulan birisinin adına yapılmış bir türbeye rastlarsınız. Türbe inşa etmek gibi süslü mezar taşları yapmak da bir sanat halini almıştır Türk Milletinde. Şimdi bile süslü mezarlar ve bunların başına çok iyi

İÇİNDEKİLER

- VATANIN NİŞANESİ TÜRBELER
SADIK GÖKCE
- DEDİĞİ SULTAN KAN AÇLIYOR
ANUŞ GÖKCE
- SERBEST ATIŞ
FATMA TUTAK

- BİN ATLI AKINLARLA ÇOCUKLAR GİBİ
ŞENDİK
ŞABAN KUMCU
- YAZAR VE ŞAIRLERİN YAZMA
ALİŞKANLIKLARI ÜSTÜNE
MUSTAFA ÖZCAN

işlenmiş mezar taşları dikmeye devam ediyoruz. Sanıyorum bu adet sadece Türk Milletine has.

Mesela Selçuklu, Danişmentli, Saltuklu, Artuklu vb. ile Osmanlı Sultanlarının mezarları türbe halinde yapılmıştır. Cumhuriyet döneminde de bu gelenek devam ettirilmiş, vefat eden Cumhurbaşkanları için anıt mezarlar yaptırılmıştır.

Bu gün Balkanlardan yola çıkan bir kimse Çin'e kadar yol alsa Türkler tarafından yapılmış binlerce türbe ile karşılaşır. İşte bu türbelerin her birisi bu yörenin en azından bir zamanlar Türklerin vatanı olduğunun nişanesidir.

İslam Dininin yayılmasından sonra birçok devletler hüküm sürmüştür. Bunlardan ilk akla gelenler; Emeviler, Abbasiler, Fatimiler, Murabıtlar ve benzerleridir. Bu saydığım devletlerden idarecilerinin adına yapılmış günümüze ulaşan türbe ve benzeri binalar yoktur. Cami ve saray inşa edilmesine rağmen bu tür eserlerin olmaması Türklerden başka milletlerin mezar kültürüne önem vermediğinin bir göstergesi gibi geliyor bana. . . Bu türbeler hakkında anlatılan hadiseler ve menkıbeler kültürümüzün bir parçası haline gelmiş. Bu menkıbeler yolu ile insanlarımıza güzel ahlaklı olmanın yolları anlatılıyor. İyi bir Müslüman nasıl olmasının örnekleri bu türbede yattığına inandığımız şahıs üzerinden örneklendirerek veriliyor.

Türbelerle birlikte mezarlıklarımız ve bura-

larda bulunan mezar taşları da bu ülkenin ve toprakların bize ait olduğunun nişaneleri. Mesela; Fatih, Süleymaniye ve Sultan Ahmet Camileri yanında İstanbul'da bulunan sultan ve evliya türbeleri de bu şehre Türkler tarafından vurulan damgalardır. Bursa'da Ulu Cami ve Yeşil Cami ile birlikte Sultan, şehzade ve Emir Sultan başta olmak üzere evliye türbeleri bu şehre vurulmuş Türk mührüdür. Konya'mızda bulunan Alaeddin, Selimiye, Aziziye ve benzeri camiler yanında Mevlana Türbesi başta olmak üzere yer alan türbeler bu şehrin Türklüğünü haykırır dünyaya. Bunların yanında Kaşgar'da bulunan Kaşgarlı Mahmut Türbesi bu beldenin Türklüğünün işaretidir.

Yine Moğolistan'da bulunan Orhun Abideleri, Rusya ve Türk Cumhuriyetlerinde bulunan yazıt, balbal ve kurganlar bu bölgenin Türklüğünün delilleridir. Bu eserlerin yok olması demek bölgeden Türklüğün silinmesi demektir.

Yahya Kemal "Türkçenin çekilmediği yerler vatandır. Ancak çekildiği yerler vatanlıktan çıkar. Vatanın kendi gövde ve ruhu Türkçedir." diyor ya. . . Ben de buna ilave olarak bir yerlerde türbeler varsa orası Türk toprağıdır diyorum.

Sözün özü; bize bu toprakları vatan yapan değerlerimize değer katan büyüklerimiz adına inşa edilen türbelere sahip çıkıp geleceğe taşımamızın sorumluluğunu taşımamız devlet ve millet olarak.

**MESNEVİ'NİN
GÖLGESİNDE**

AHMET SEVGİ

و رعدو باشد همین احسان نکوست
که باحسان پس عدو کشتست دوست

*Eğer (o adam) düşman bile olsa yine ihsan iyidir.
Çünkü ihsan yüzünden düşman bile adama dost olur.*

(Hz. Mevlânâ)

İYİLİK YAP

*İster dost olsun ister düşman, iyilik yapmaktan geri durma,
İhsan, düşmanı bile dost eder, boşuna bahane uydurma.*

7 Temmuz 2023 **(Ahmet Sevgi)**

DEDİĞİ SULTAN KAN AĞLIYOR

ANUŞ
GÖKCE

Ilgın'ın Mahmut Hisar (Beykonak) da me-
dfun Dediği Sultan kan ağlıyor. Bahçe-
sindeki mezar taşları kendilerini yerden
yere atarak bu ağlamaya eşlik ediyor. Saçla-
rını başlarını yolmuşlar, yas tutmaya devam
etmişler.

Bir düğün vesilesiyle gittiğimiz Beykonak
Mahallesinde (beldesinde) Dediği Sultan'ın
türbesinin yerini sorduk. Düğün sahiplerin-
den Diş Hekimi Yusuf bey bize yolu tarif etti.
Çocukları düğün evinde bırakarak arabamı-
za atlayıp, mezkûr türbeyi görmeye gittik.

Türbe dik bir yamacın düzlüğünde inşa edil-
miş. Taş ve ahşabın içselleştiği türbede bir
hüzün bir gariplik, bir terk edilmişlik hâkim.
Akşam namazına yakın bir vakitte gittiğimiz
için türbenin kapısı kapalı idi. Etrafını dört
döndük içerisini görebilir miyiz diye ama na-
file. Bütün çabalarımız boşa gitti.

Türbenin bahçesindeki mezar taşlarının
boyunu bükük... Kimisinin şahidesi yerlerde
sürünüyor. Kimi mezar taşları yerlerinden
sökülmüş ve duvara dayanmış vaziyette.
Kimi mezar taşları da ortadan ikiye ayrılmış,
dibinde yatıyor.

Bu öksüz mezar taşlarının yapıştınlıp ait
oldukları gövdeye konulsa zarar mı ederiz?
Bir öksüzün kimliğini bütünleştirmiş oluruz.
Gerçi onlar Anadolu'ya gelirken serden geç-
mişler ama biz vefalı nesiller olarak gövde ile
başı birleştiresek çok mu iş yapmış oluruz?

Bizler için Türkistan'dan kopup gelen bu
gönül erlerinin mezarlarına birazcık saygı
göstersek, mezarlarını temizlesek ve ziyaret-
çilere açık tutsak bir yerimizden bir parça mı
düşer?

Türbe yeni tamir görmüş güya. Bu nasıl ta-
mir? Türbenin kurşun çatısını bile çalmışlar,
üzerine naylon sermişler. Biz vardığımızda
orada kendisi Erzurumlu hanımı Mahmut
Hisarlı olan bir bey efendi ile karşılaştık. Çatı-
nın çalındığını bize o söyledi. Tarihe oldukça meraklı bir beyefendi. Yukarıdan gelen sel
sularına bir sed yapamamışlar ve türbeyi su
basmış. Mezarlar suyun içinde kalmış. Ana-
dolu'yu Türkleştirmek için hayatlarını hiçe
sayan atalarımıza böyle mi teşekkür ediyor-
ruz.

Türbenin yukarısında büyük bir düzlük var
ve buraya kilit taş döşemişler. Olduğu gibi
bıraksalardı sel suları bu kadar tahrip etmez-
di. Madem böyle bir meydana ihtiyaç duy-
muşlar, sel sularının akması için neden bir
kanal ve yolak inşa etmemişler?

Dediği Sultan kimdir?

Dediği Sultan, 13. Yüzyılda Alaeddin Key-
kubat döneminde Türkistan'dan Anadolu'ya
gelip oymağıyla birlikte Konya ve civarına
yerleşen bir Türkmen beyi ve şeyhidir. Esas
ismi Halit'tir. Pirinin adı Hacı İbrahim'dir.
Seydişehir'de Harun veli ile birkaç defa gö-
rüşmüş ve sohbetinde bulunmuştur. Harun
Veli'nin kızını istemiştir. Harun veli kızını
vermediği için aralan açılmıştır.

Yakınları şeyhlerinin uzun süre bekâr kalma-
larına razı olmayarak Dediği Sultan'ı evlen-
dirmişlerdir. Bu evlilikten Mahmut isminde
bir oğlu dünyaya gelmiştir. (Taşğın, Ahmet
Prof. Dr., Dediği Sultan ve Menakıbı, s. 138
vd., Çizgi Kitabevi, Konya 2013)

Turgut Bey, Bozkır Bey, Yatağan Mürsel
Baba gibi beyler ve baba sultanlarla bera-
ber Anadolu'ya gelen Dediği Sultan, Ilgın'ın
Mahmut Hisar beldesine yerleşmiştir. Aha-
lisini köye yerleştiren Dediği Sultan bura-
da yüksek bir yerde tekkesini kurarak hem
halkı eğitmiş hem de kervan yollarının em-
niyetini sağlamak (derbentlik) gibi bir görev
üslenmiştir. Tekke de yetiştirdiği gençlerle
hem halka iman gücü aşılamaşlar hem de
gözcülük ederek, kervanları koruyarak tica-
retin canlanmasına destek olmuşlardır. Yerli
halk arasında da irşad görevini yürütmüşler,
gelen geçeni yedirmeleri ve barındırma hiz-
metleri karşılığında bir takım hak ve imtiyaz-
lara sahip olmuşlardır. (Taşğın, a.g.e.,s.38
vd.)

Dediği Sultan menakıpnamesinde kendi-
sinin Ahmet Yesevi dergâhından olduğu,
bizzat şeyhinin izniyle Anadolu tarafına yö-
neldiği, Ahmet Yesevi'nin bir ok atarak okun

gittiği ve saplandığı istikamete doğru kalabalık bir nüfusla hareket ettiği zikredilmektedir. Yunus Emre, Karaca Ahmet, Mevlana, Harun Veli, Eşrefoğlu Süleyman Bey gibi devrin ünlü şahsiyetleriyle görüşen Dediği Sultan Hacı Bektaş Veli ile amcazade olduğu, birlikte Anadolu'ya geldikleri yine menakıpnamede anlatılmaktadır. (Taşğın, a.g.e, s.227 vd.)

Konya Velilerini hazırlayan Dr. Hasan Özönder de Dediği Sultan'ın Hoca Ahmet Yesevi soyundan geldiğini ve Hacı Bektaş Veli ile amca çocukları olduğunu teyit eder. "... Dediği Sultan türbesinde yer alan iki kabrin aile yakınlarından olduğu söylenir. Tuğla örgülü, iki tonoz ve bir kubbe ile örtülü bulunan türbenin yanında kare planlı zarif bir mescit mevcuttur. Bu şeriat, tarikat ayrılmazlığının bir sembolüdür. Horasan'da Ahmet Yesevi soyundan olup herkesin sevip saydığı bir Şah Oğulları vardır. Dediği Sultan işte pak ve bu aydınlık soydandır. Aynı köke bağlı bir soydan da Hacı Bektaş Veli Hazretleri gelmiştir." Turgut ve Bayburt kardeşleri önden irşat için Anadolu'ya gönderen Dediği Sultan kendisi Hicaz'a giderek hac farızasını yerine getirmiş, Mekke ve Medine'de ziyarete gelen Allah dostları ile görüşmüş ve fikir alışverişinde bulunmuştur. Hacı İbrahim Sultanla burada görüşür ve sohbetinden çok etkilenmiş; ona intisap etmiştir. Anadolu'ya geldikten sonra Beyşehir yakınındaki Melengorit dağına çadır kurmuş ve burada Seyyid Harun Veli ile görüşüp, sohbet etmiştir. Namaz vakti geldiğinde Harun Veli imam olmasını isteyince "ben ümmiyim" diyerek imamlığı kabul

etmemiş, Harun Veli öne geçerek imam olmuş ve namazlarını birlikte eda etmişlerdir. (Özönder, Hasan Dr., Konya Velileri, s.125 vd., Kuzucular Ofset, 2. Baskı, Konya 1990) Dediği Sultan zaviyeleri birden fazla yerde kurulmuştur. Adeta zaviyeler bir halka oluşturmuş ve kuruluş amaçlarına uygun olarak yol güzergâhlarına yakın olmasına dikkat edilmiştir. Zaviyelerin gelirleri ve vakfiyeleri ayende ve ravende (gelen ve giden)lere her türlü hizmeti sunmakla görevlendirilmiştir. Bunlar buldukları bölgenin idari, askeri ve haberleşmenin güvenliğinden, orada yaşayan halkın emniyetinden sorumlu tutulmuşlar.

Dediği Sultan'ın hayatı, etki alanı Turgut ve Bayburt cemaatleri arasında geçmektedir. Bu oymakların yerleştikleri Konya, Karaman, Beyşehir, Doğanhisar ve Akşehir gibi yerlerde tekke ve zaviyeler kurarak halkı irşat etmiş, köylerin, pazarların ve yolların güvenliğini sağlamışlardır. Buralara kendisi ara sıra gidip vaaz verdiği gibi mürşit olarak yetiştirdiği halifelerini de göndermiştir. (Taşğın, s.42 dv.)

Selçuklu döneminde resmi bir hüviyet kazanan tekke ve zaviyeler, Osmanlı zamanında da statülerini aynen muhafaza etmişlerdir. Varlıklarını devam ettirebilmeleri için devlet adamları pek çok gelirleri onlara vakfetmişlerdir. İbrahim Hakkı Konyalı Dediği Sultan'ın Konya'da bulunan halifelerinden Toruncan zaviyesi ve halifeler için "Dediği Sultanzadeler Hacı Bayram'ın adamları gibi halkçı adamlardır. Alın teriyle kazanırlar ve kazançlarına tekkelerine konup göçenleri iş-

tirak ettiler.” demektedir. Fatih Sultan mehmed’in de Karamanoğlu İbrahim Bey’in muafnamesini aynen devam ettirdiğini ve Fatih döneminde vakıf mütevellisinin Toruncanın oğlu Sarı Çelebi olduğunu ifade etmiştir. (Konyalı, İbrahim Hakkı, Konya Tarihi, s.946, Enes kitabevi, Konya büyükşehir kültür Yay., Ankara 1997) Dediği Sultan hakkındaki İbrahim Hakkı Konyalı’nın Akşehir kitabına bakma vaktim olmadı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün 582/2 nolu Vakfiye Defterinde 313 sahife ve 226 sırada kayıtlı Hüseyin Bey İbni Turgut Bey vakfına ait 824 tarihli Arapça vakfiyenin tercümesinde;

Hayır ve hasenat sahibi Pir Hüseyin Bey İbni Turgut Bey’in Dediği Sultan için vakfettiği yerler;

1-Ab-ı Germ (Ilgın) tevabiinden Mahmut Hisarı nam karyeden aslen 12 sehinden 6 sehminin tamamı. Sınırları Akdağ ve Ereyli Dede, Çelebi yaylası ve Doğan Yuvası, Bahadır Kayası ve Emir Deresi ile sınırlıdır.

2-Said (Said eli) tevabiinden Kara sevin nam karyeden aslen 12 sehinden 6 sehmin tamamı. Sınırları Gederiş karye sınırına, Kayacık karyesi ve Emirdenu karyesi sınırlarına ve tarike (yol) müntehidir.

Vakıf bunları cümle hudut ve hukuk, tevabi ve levakihi ve mezraları ve bunların layık bilcümle muzafatı ve bütün vücut ve eshabın sonuna kadar hariç ve dahil bütün hukuku ile birlikte budela ve salikin Sultanı Şeyh Dediği Rahmetullahi aleyhin zaviyesine vakfetti. Mezkur Dediği’nin evlatlarından Ertuğrul Dedenin oğlunun kayd-ı hayat ile şeyh ve müteveli olmasını şart kıldı. Bunlardan sonra bunun oğullarına, batnen bade batının ve neslen bade neslinin teakup ve tenasül eden oğulları oğullarının; el aslah fe’l aslah, ve’l ensebu fe’l ensebu usulü üzere aslah ve ensebine şart kıldı. Bunların nesilleri münkariz olup kimse kalmadığı zaman vaktin hakeminin re’yine mufavvaz kıldı. Mezkur iki karyeden hasıl olan gallenin (irat, gelir) ihtiyaç zamanında zaviyenin merammatına (arzu, istek) sarf olunmasını ve merammattan sonra mezkur zaviyenin şeyhi eliyle zaviyede mücavir ve misafir bulunan ve gelip giden fukarayı misli misline ve mesakini muvahhidine sarf olunmasını şart ve mevkufatın asıl ve ferin muktezasını havi ve sihat ve sedadı camii, mevani’ ve fesattan hali ola-

rak nehci şer’i üzere vakfı şer’i sahih ve habsi sarihi mer’i ile vaki’ ve habs etti. Ol haysiyetteki bey’i hibeyi rehin temlik ve dünyanın sonuna kadar kimseye irs olmaz. Kim ki iş ettikten sonra tebdil eder ise günahı ancak tebdil edene raci’dır. Muhakkak ki Cenabı Hak işiten ve bilendir. Yazılması 824 senesi Recep ayının 7’sinde vaki oldu. (8 Temmuz 1421) (Taşğın, a.g.e.,s.42 vd.)

Vakıfnameden de anlaşılacağı üzere vakfın idaresi kaydı hayat şartıyla Dediği Sultan ve onun soyundan gelenlere, soyu kesildiği takdirde kadının hükmüne bırakılmıştır. Vakfın tamamı zaviyenin ihtiyaçlarına, gelen giden ağırlanmasına, vakıf yöneticilerinin giderlerine sarf edilecektir.

Sonuç

Dediği Sultan Anadolu’yu yurt tutmamızda, Türkleştirilmesinde ve İslamlaştırılmasında mihenk taşı olmuş din ve aşiret büyüklerimizden birisidir. Böyle bir zatın türbesinin sular altında kalması, bahçesindeki mezarların, taşlarının bakımsız olması bizlere yakışmaz. Biz bu insanlara minnet borçluyuz. Vefakâr olmak Türklüğün en önemli hasletlerinden birisidir.

Bu konuda gerekli tedbirlerin alınmasını için Ilgın Kaymakamını ve yetkilileri göreve davet ediyorum.

SERBEST ATIŞ

Mantıkla mıntıka arasında ince bir çizgi var. O da mantık denen olgunun çoğu zaman bizim mıntıkaya kadar devrede olması. Çizgiyi aşar aşmaz ya da daha sarıh bir ifadeyle sınıra dayanır dayanmaz genel mantık kuralları değil bizim mıntıkanın orman kanunları işlemeye başlar. Hiç öyle, yok canım olur mu öyle şey, falan demeyin. Bal gibi oluyor efendim. Buna "kitabına uydurmak" da diyoruz ve bazen bile isteye bazen de farkında olmadan yapıyoruz. Alışkanlık, sabitlenmiş fikirler, kim bilir hangi zamanda kimden duyarak içselleştirilen kanunlaştırıp benimsenmiş tutunup kalınmış; din diye töre diye gelenek diye elletilmeyen cıs denilen... Kafanızda böylesi cesametli kaç putunuz var?

Popüler mecralarda çokça zikredilen Heraklitos'a Schopenhauer'e, Buddha'ya atfedilen "Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir" sözüne fakir de bir şey eklemek isterim: "Değişmeyen tek şey değişime direnen sabit kafalı insandır." Böylece düşünme zahmetine girmeden -ki düşünmek beyni çalıştıracığından beyin de bol enerji harcayacağı için belki de enerji tasarrufu sağlamak adına- olaylar farklılaşsa da aynı basmakalıp tepkilerle yaşamını zahmetsiz külfetsiz geçirebilen fosiller az değil etrafımızda.

"Boş bir zihin şeytanın çalışma odasıdır." der Platon. Doğrudur. Peki ya içi kireç tutmuş üstü örümcek ağlarıyla kaplı pek çoğu çoktan işlevini yitirmiş handiyse son kullanma tarihi geçmiş çürük kalıplarla dolu bir zihin? Muhtemeldir ki şeytan bile bu kokuşmuşluğun içinde barınmak istemez ve oradan kaçar. Böyle bir zihnin içi toprakla dolmuş bir kurukafadan ne farkı olur? Mademki sözlerden gidiyoruz bu kısma "Otuzunda -veya kırkında- öldü yetmişinde gömüldü" ibaresini de eklemeyen olmaz.

FATMA TUTAK

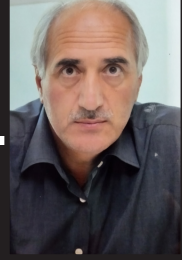
Peki, bir insan eşrefi mahlûkat, Allah'ın yeryüzündeki halifesi, yüce özden bir nüveyi ruhunda barındıran emanet sahibi nasıl olur da bunca sığ, kısır kalmaya rıza gösterir? Görünmez duvarlar ördüğü düşüncesinin kandilini nasıl söndürür. Taşıdığı cevheri yok sayarak ve varoluş amacını görmezden gelerek nasıl yaşar? Büyük küçük, canlı cansız, görünür görünmez, cümle mahlûk vazifesini yerine getirmenin derdinde iken böyle seksen, doksan, yüz yıl da yaşasa bu akla ziyan yaşayış israf değil de nedir? "Hava bedava su bedava" diyen şair zannımca nasıl olsa bila bedel istediğiniz gibi çarçur ediniz demeye getirmemiştir.

Kendi kafasında ürettiği 'bu budur' kalıplarıyla kimsenin kimseyi yormaya hakkı yok. Nereden biliyorum diye bir kez bile sormadığı sınımadığı bilginin kesinliği yolunda ahkâm kesmek hele de kalp kırmak kimin haddine. Beynin içinde kurduğu simülasyonda yaşayan birinin algıladığı "gerçekliğe" bu kadar kesinlik atfetmesi de ayrıca manidar.

Daha renkler, büyüklük küçüklük, iyi kötü, güzel çirkin gibi göreceli konularda anlaşamaz ortak karara varamazken bu tutuculuk bizi ancak çıkmaza götürür. Peki, yanlış nerede? Sanırız bazen lazım olan tek şey yaşlamak, durup düşünmek ve doğru yerde doğru soruları sorabilmektir. Koca bir hayatı üstüne inşa ettiğim, sınımayı zerrece düşünmediğim, bunu teklif edenlerden günahımdan kaçtığım gibi kaçındığım, kutsadığım evet, yücelttikçe yücelttiğim tabulaştırdığım her ne varsa önüme koyup şöyle sormalıyım:

Ya öyle değilse?

BİN ATLI AKINLARLA ÇOCUKLAR GİBİ ŞENDİK

ŞABAN KUMCU

*Bin atlı akınlarla çocuklar gibi şendik,
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik.
Haykırdı ak tolgalı beylerbeyi "ilerle!"
Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kafilerle.
Şimşek gibi atıldık bir semte yedi koldan,
Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan.
Bir gün yine dolu dizgin atlarımızla,
Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla,
Cennette bugün gülleri açmış görürüz de
Hâlâ o kızıl hatıra gitmez gözümüzde.
Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik,
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik.*

Yahya Kemal Beyatlı

Vefatının 65. Yılında büyük şair, büyük mütefekkir Yahya Kemal Beyatlı'yı Şehrin Hafızası Dergimizde özellikle genç okuyucularımıza yeniden hatırlatmak istiyoruz. Yahya Kemal, mütareke (işgal) yıllarında İstanbul'da yaşanan acıları ve Anadolu'nun topyekûn işgalinin, milletimizin ruhunda meydana getirdiği derin ızdırabı; çeşitli gazetelerde yazdığı yazılar ve bulunduğu her yerde yaptığı konuşmalarla dile getirmiştir. Millî uyanışa vesile olmuş, Millî Mücadeleye aktif olarak destek vermiştir.

Ahmet Hamdi Tanpınar, Darülfünundan (İstanbul Üniversitesi) hocası olan Yahya Kemal'i şöyle anlatır: "O, tarihimiz gibi şiirimizi de kitap sahifelerinden dışarı çıkarmıştı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde gittikçe halkası genişleyen bir gençlik, şimdi onun sayesinde ikisini birden yaşıyor. O karanlık işgal günlerinde buna ne kadar muhtaçtık. Sanki bu derslere çıplak geliyor ve o konuştuğça giyiniyorduk... **Yahya Kemal bizim için yeninin ve millî olanın bayrağıydı.**"

Mağlupken ordu yaşlı dururken bütün vatan,

*Rüyamıza girdi her gece fatihane zan,
Hicretlerinin bakiyesi hicranlı duygular;
Mahzun hudutların ötesinden akan sular:
Gönlümde hep o zanla beraber çağıldadı.
Yakup Kadri Karaosmanoğlu; "Yahya*

Kemal!... O genç bir üstad. Hepimizin üstadı! Son nesil içinde onun tesirinden kurtulmuş pek az kişi tanıyorum... Yahya Kemal yalnız kemale ermiş bir sanatkâr değil, aynı zamanda olgun bir ruhtur. O bize yalnız edebiyat aleminde ufuk açmadı, duygu ve fikir aleminde de yeni yeni meydanlar gösterdi. **Bizim kalbimizde milli değişimi tespit ve tayin eden odur;** " diye anlatır.

16 Mart 1920'de İstanbul işgal edildi. Aynı tarihi başlık olarak alan bir şiirde Yahya Kemal;

*Dil var mı kahr-ı dehr ile viran edilmedik,
Beytül hazan mı kaldı perişan edilmedik,
.....*

*Bir gün dolarsa çilemiz ey Rabb-ı Zülcelal,
Bir şer bırakma der-kef-i mizan edilmedik.*

Viran edilmedik gönül, harap edilmedik ev kalmadı, bir gün çilemiz biterse, en küçük bir kötülük bırakma, sonsuz heybet, yücelik ve ikram sahibi yüce Allah'ım diye dua eder.

İşgal günlerinin acı hatıraları arasında Süleymaniye Camii'nin kışla olarak kullanılması da vardır. Yahya Kemal o manzarada bütün bir imparatorluğun içine düştüğü durumun resmini çizer. "İki sene evvel, fena bir kış günü, kalbi vatanın hüznü ve sevgisiyle dolu bir Türk genci yanıma geldi. Süleymaniye Camii'ne beraber gitmemizi rica etti. Beraber gittik. Caminin kapısından girerken hayretten dondum... **Ya Rabbi o ne manzara idi!** Mihraptan cümle kapılarına kadar, hâkî ve çamur lekeli kaputlara sarınmış, sarı benizli işgal askeri küme küme oturmuş, yer yer ateşler yanıyor. Kesif, ılık ve hummalı bir duman içinde sütunlar, kitabeler, kandiller ancak seçilebiliyor...

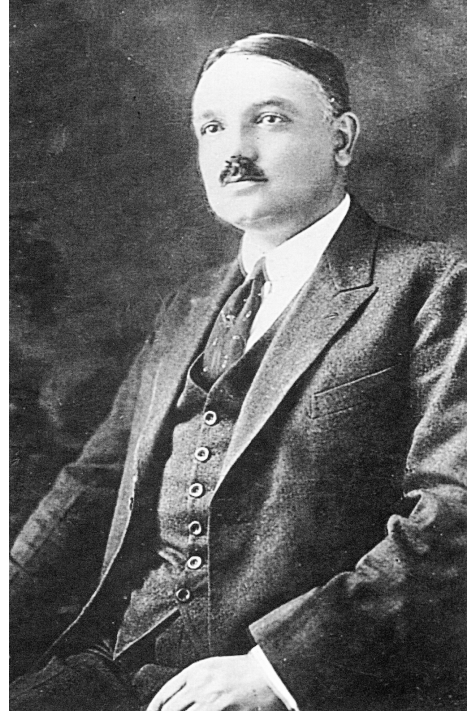
Anadolu ve Rumeli köylerinin hasret tüküleri ve cumhurun boğuk hıçkırıkları gibi her yandan perde perde aksediyor.

Samanın sıcaklığı ile kışın soğluğu arasında bunalmış bu on bin kişilik asker kalabalığı, o gün orada, Türk saltanatının en büyük mabedinin içinde, büyük felaketi toplu bir manzarada temsil ediyordu. Bu hazin ziyaretten döner dönmez gördüğümü yazdım. **Harbiye Nazırı Ziya Paşa**, o kara gönlerimizdeki güçlüğe rağmen bu feci manzarayı kendisinde bulunan Müslüman vasfıyla bir gün içinde kaldırmış...”

Yahya Kemal, **"Bir Kesimden Mülhem (ilhamla)"** makalesinde şunları yazar; ... İnsanlığın kadim zamanlardan son zamanlarına kadar, boyunduruk altına düşüp de kurtulmak için döğüşmüş milletlerin dillerinde istiklal sevdasını tarif eden ateşli, hasretli sözler vardır. **Bu sözlerin en güzeli, en şiddetlisi, en fasihi, en ateşlisi Türkçe'dedir.** İnsanlık en yüksek his olan istiklal sevdasını ifade etmek için, bu sözden harikulade bir söz söylememiştir ve söyleyemez de... **"Ya devlet başa ya kuzgun leşe!...** Diyen Anadolu Türklüğü düşmanın çizmesini boğazında hissedince ayağa kalktı.

Bin yıllık köklerine yönelen Yunan tehdidi, Anadolu çınarının bütün dal ve yapraklarını silkeleyip ilk dikildiği yer olan **Söğüt'e** topladı. Yunanlılar bin seneden beri Hüdavendigar topraklarına kök salmış olan Türklüğün köklerini koparmak için savaşırken, o topraklar altında yatan **ilk Türk beylerini, ilk İslam şehitlerini, ilk Osmanlı padişahlarını uyandırdılar.** İki sene evvel İzmir rıhtımında açtıkları facia devresinde bu millet umdukları gibi kanlar içinde boğulmadı. Bilakis kanlar

içinde dirildi, gözlerini açtı, yeni yepyeni bir hayat idrak etti. Ertuğrul'un türbesini yıktıklarını duyanlar Küçük Asya'nın bütün dağlarından yavaş yavaş inip, Söğüt'e doğru yürüyordu.

Bu saatte Hüdavendigar toprağına doğru, bütün Anadolu'dan öyle önüne geçilmez bir yürüyüş vardı ki... **Tselya ovalarını inleyen meşhur türkü bütün Anadolu vadilerinden geliyordu...**

Eğil dağlar eğil üstünden aşam

Yeni talim çıkmış varam alışam...

Yeni Türk ruhu İstiklal ateşinden aldığı hızla, yeryüzünde hak ettiği yeri alacak ve ilelebet payidar olacaktır...

ACZİMİN GİRYESİ

**Ahmet
Sevgi**

KURBAN

*Unutma ey mümin, Kurban ne tatildir ne de ettir,
Kurban, İsmail misali Allah'a teslimiyettir.*

7 Temmuz 2023

(Ahmet Sevgi)

YAZAR VE ŞAIRLERİN YAZMA ALIŞKANLIKLARI ÜSTÜNE

**MUSTAFA
ÖZCAN**

Giriş

Bir edebi eser kolay kolay meydana gelmez. Bazı sanatçılar, bu eseri meydana getirmek için uzun süre çalışır, bazıları daha çabuk yazar. Çoğumuz bu edebi eseri kaleme alan yazarın nasıl bir ortamda çalıştığını göz ardı ederiz. Oysa bu, meraka değer bir konudur. Uzun soluklu bir çalışma mı yapar, her gün parça parça mı yazar, yoksa yazısını bir çırpıda mı bitirir? Tabii bu biraz da yazı türüyle ilgilidir. Roman yahut hikâye bir çırpıda yazılıp bir kenara konacak bir metin değildir. Ama günlük gazete fıkraları yahut yazıları için böyle denemez.

Öte yanda yazarın çalışma ortamı ile ilgili bir takıntısı var mıdır? Sözgelisi bu işe günün hangi saatini/saatlerini ayırır. Gece mi yazar, herkes ortalıktan çekildikten sonra mı yazı odasına kapanır. Çalışmalarına en çok kendi yaşamından neler katar? Hangi roman yahut hikâye kahramanında kendini görür. Yakınlarından kimler eserinde bahse konu olmuştur? Bu gibi sorulara olabildiğince bu yazıda ediplerimizin kendilerinden yahut eşlerinden alınan bilgilerle cevap vereceğiz.

Eşlerinin Gözüyle Yazar ve Şairler

Yazar, gazeteci, siyaset adamı, Atatürk'ün yakınında bulunmuş **Falih Rıfık Atay** (1894-İstanbul, 20 Mart 1971, İstanbul) sonradan evlendiği Mehruba Hanım'a göre, ayakta gezinirken ufak ufak kâğıtları kıvrıp kıvrıp atar. Bunların her biri mükemmelleşmiş bir ifadeyi taşır. Evin orası burası hep o ufak ve kıvrık kâğıtlarla doludur. Sonra oturup beş on dakikada zihnindeki konuyu kâğıda döker. Yazı yazmak için zaman seçer. Daha ziyade sabahları yazar. Kalemine kimsenin el dokundurmasını istemez. Kazara bile dokunulmuşsa hemen anlar. Çalışırken çok sigara içer. Kolay yazar. Yazıp yurtmaz, bir defa yazar. En ufak bir yazı hatasını hoş görmez, sinirlenir. Saat ikiye kadar yazmayı sürdürür.

Mehruba Hanım, şair ve bestekâr İhsan Raif Hanım'ın kızıdır. Annesine akşamüze-

ri ilham geldiğini belirtir. Ayrıca muhakkak manzaralı bir yerde yazısını yazdığını ifade eder. Mehruba Hanım, akrabası olan Halit Ziya'nın odasına kapanıp yazdığını söylemektedir.(s.134-135)

Vaktiyle Adalet Bakanlığının çeşitli mahkemelerinde hâkimlik yapan **Bekir Sıtkı Kunt**, hukukla ilgilenen hikâyecilerimizdendir. 1905'de Antakya'da doğmuş, 8 Mart 1959'da İstanbul'da vefat etmiştir. Bir ara Hatay milletvekili(1939-1946) olarak Büyük Millet Meclisine girmiştir. Bu Cumhuriyet dönemi hikâyecimizin eşi Feriha Kunt'un belirttiğine göre yazarın, eserlerinde hemen hemen kendi hayatı yoktur. Yalnız "Yataklı Vagon Yolcusundaki karakter, biraz Bekir Sıtkı'ya benzemektedir. Bekir Sıtkı ise bu görüşe kısmen katılmakta ve şöyle demektedir: "Gerçi bir insanın eserine girmemesi imkânsızdır. Ama bende bu çok belirsiz"(s.289)

Yazar, çok düşündükten sonra daktilosunun başına geçip yazmaya koyulur. Hemen aklındakini kâğıda geçirir. Üzerinde çok az düzeltmeler yapar. Hatta başka odadan müsveddelerini getirmiş, ne kadar az düzeltme yaptığını göstermiştir. Yazı yazarken kâğıt seçmez. Ambalaj kâğıdına bile yazdığı olur. Onun için günün muayyen saati diye bir şey söz konusu değildir. Ancak başladığı hikâyeyi o gün yahut ertesi günü muhakkak bitirir. Daha başka türlü söyleyelim: Hikâyelerini iki üç günde bitirir. Hatta bir günde yazdıkları da olmuştur. 1930'dan itibaren hikâye dünyamıza katkı yapmaya çalışan Bekir Sıtkı, "Borçlu" hikâyesini bir yemek tatili sırasında, yarım saat içinde yazdığını ifade etmektedir.(s.291-293)

İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra başladığı Yüksek Ticaret Okulu'ndaki öğrenimini yanda bırakan **Reşat Enis Aygen**(1909 İstanbul-12 Ocak 1984) arasında

yaşamıştır. **Milliyet, Vatan, Cumhuriyet, Yeni İstanbul** gibi gazetelerde muhabir olarak çalışmış, hikâye ve romanlarında toplumun en alt kesimlerini ele almış, gelir dağılımındaki adaletsizliği, işçi haklarının yenilişini anlatmıştır. Eşi Ayşe Aygen, kocasının **Yol Geçen Hanı**'nındaki Hülya Hala'nın takma adla romana giren hakiki bir kahraman olduğunu söylemektedir. Hatta "toplumda yaşamakta, yüksek sosyete de müzik dersleri vermektedir" demektedir. İlgili soruya kendisi de şöyle cevap vermiştir: "Hülya'yı bizzat tanıdım" (s.308) **Ekmek Kavgamız** romanındaki Laz Yakup'la haftalarca bir balıkçı kayığında gecelemiştir.

Öte yandan Ayşe Hanım, Reşat Enis Bey'in romanlarındaki kahramanlarla kendi hayatının ilgisi bulunmadığı kanaatindedir. Yalnız bazı kahramanlar yazar gibi düşünür. "Meselâ Deli Emin'in politikaya ait düşünceleri" gibi diyerek örnek de vermiştir. Reşat Enis çalışırken bir şey içmez ama düşünürken farkına olmadan sağ kolunu ısırılmaktadır. "Kolay yazar mı" şeklindeki soruya şu cevabı vermiştir: "Zaten dolduğu zaman yazı yazmaya oturur. .Onun için de kolay yazar"(s.393).

Nasıl yazdığına gelince: Gayet yumuşak olmak şartıyla kurşun kalem kullanır. Odada kimsenin bulunmasını istemez. Bir sinek vızıltısından dahi rahatsız olur. Sineği kaçırtmadan rahat edemez. Gece yahut gündüz yazma diye bir ayrımı yoktur. Bazen çalıştığı bir eseri haftalarca bıraktığı olur, yazmak istediği zaman da yazar. Gazetecilik mesleğinde sistemli çalışan **Reşat Enis Aygen**, sanat hayatında gevşek ve derberdir.(s.399).

Halk kültürünün zengin kaynaklarına inen eserleriyle tanınan Ahmet Kutsi Tecer, Reşat Aygen'den sekiz yaş büyüktür. Yani 1901 doğumludur. Doğum yeri Kudüs, vefat yeri ve tarihi İstanbul, 22 Temmuz 1967'dir. Folklor yazıları, tiyatro eserleri, şiirleri vardır. 1919'da yazı hayatına başlayan yazar, eserlerinde kendinden kaçındığını, eşi Meliha Hanım'ın da bulunmadığını söyler. Yazı yazarken sessizlik ister. Bir şey söylene anlamaz. Çünkü o sırada kendi kafasıyla konuşur. Çalışırken kahve, yorulunca da çay içer. Ama hiç birinde aşırılığa kaçmaz. Yazı yazarken eşinin her yardımına koşan Meliha Hanım, **Ahmet Kutsi**

Tecer'in, Köşebaşı üzerinde çalışırken yemeğini bile tepsiyle götürdüğünü söylerken bununla zaman zaman kesintisiz çalıştığını belirtmiş olmaktadır.

Kolay yazıp yazmadığı hususunda ise şu bilgileri ediniriz: Bazen kolay yazar, bazen de bir şiir üzerinde senelerce durur. Yayımladığı eserleri üzerinde bile tekrar çalışır, değişiklikler yapar. En çok da eserin dili üzerinde durmaktadır. Ahmet Kutsi çoğunlukla gece yazar. Yazı yazacağı zaman kalemlerini eşine yontturur. Bloknotlara yahut parça kâğıtlara yazan Kutsi'nin, çok zaman ilk yazdığını tamamıyla değiştirdiği görülür. Kısacası eserlerini çok tashih ettiği belirtilir. Sözcüğü Satılık Ev oyunu(piyesi) Ankara Devlet Tiyatrosu'nda oynanacağı belli olduktan sonra bile hâlâ düzeltmekten vazgeçmemiştir.(s.158).

"Eşimin romanlarına giremedim, ama gençlik şiirlerinde kendisine ilham kaynağı oldum" diyen Güzide Hanım, hecenin beş şairinden biri olan **Yusuf Ziya'nın** eşidir. Ona göre, **Göç** romanında, Yusuf Ziya'nın çocukluk hayatı vardır. Bu eserinde ayrıca annesi ve babası da bulunmaktadır. **Üç Katlı Ev** romanında, Büyükkada'daki muhiti söz konusu edilmiştir. biraz değişikliğe uğrasa da yazarın onların yaşayışlarından yararlandığı görülmektedir.

Yusuf Ziya (1895, İstanbul-11 Mart 1967, İstanbul) yazı yazarken yanında kimseyi istemez. Eşi de onu yalnız bırakır. Ünlü mizah dergisi **Akbaba'yı** çıkaran yazar, gündüzleri dergi idarehanesinde olur. Diğer yazılarını

ise geceleri kaleme almaktadır. Akbaba'nın idare yerinde yazı yazarken çay, kahve içen Yusuf Ziya, evde gece çalışırken bir şey içmez. Fakat bazen hafifçe radyoyu açmaktan da geri durmaz. Onu biraz dinler, sonra susturup yazısına döner.(s.148-150)

Erenköy Kız Lisesi'nde hocalık yaparken tanıdığı Hadiye Hanım'la evlenen **Reşat Nuri'nin** gece on ikiden sonra yazı yazdığı, bu yazma işlemi bazen dörde, bazen beşe kadar sürdüğü belirtilmektedir. Çalışırken de sigara ve kahve içmektedir. Bazen kolay, bazen de zor yazdığı ifade edilmektedir. **Çalıkuşu**'nun vakası hayalidir, fakat ikinci derecedeki vaka ve tiplerin gerçek olduğunu öğrendiğimiz Reşat Nuri, Maarif'te görevli sağır Sami Bey'in Süleyman Nasip olduğunu açıklamaktadır. **Akşam Güneşi**'ni ise, yine Erenköy Kız Lisesi'ndeki öğrencisi Nevşet Hanım'dan ilham alarak yazdığını da bir ayrıntı olarak buraya ekleyelim.(s.42-43)

Selânik yakınındaki Katerina'da 1885 de doğan, 7 Kasım 1958'de Ankara'da vefat eden romancı **Aka Gündüz**'le Keçiören'de yapılan röportajdan, kendisinin şiir yoluyla edebiyata girdiğini, o zamanlar on yedi yaşında olduğunu, aruz veznini arkadaşısı Ömer Seyfettin'den öğrendiğini, daha sonra heceye döndüğünü öğreniriz. Ayrıca en kısa zamanda yani bir buçuk günde bir roman yazdığını okuruz. Bir buçuk günde insan ancak üç sütunluk bir hikâye yazabilir şeklindeki itiraza da "İnsan sıkışınca bir günde bile yazar" demektedir. Kemal Salih Sel, vaktiyle kendisini **Cumhuriyet** gazetesinde bir odaya kapatır, her yarım saatte bir kahve gönderir ve bu şartlar altında **İki Süngü Arasında**'yı yazdırır. Aka Gündüz, o günden bu yana sürekli yazdığını söylemektedir. Günde asgari beş saat çalışır. Eserlerini kolaylıkla kaleme almaktadır. Yazarın ifadesine göre üç yüz sayfalık bir roman yazmıştır ama içinde bir satır silik bile bulunmamaktadır. Çalışmasını çok iyi planladığı anlaşılmaktadır. Zira yazacağı romanın bölüm başlıklarını ve bölüm sonlarını bile önceden bilmektedir.

Öte yandan yazı yazarken renkli mürekkep kullanılmaktadır. Böyle yaptığından yazı yazarken yorulmamaktadır. Uzun zamandır yanında bulunan ve oldukça kilolu olan Zehra Hanım, onun gündüzleri yazdığını,

çalışırken sükûnet istediğini, işine odaklandığını, başka zaman top atılsa duymadığını söyler. Eşinden yıllar önce ayrılan Aka Gündüz, Zehra Hanım için " eş, dost, kardeş, dert ortağı, velhasıl her şey" demiştir. (s.249).

Bunca yıllık hocalık, müfettişlik, milletvekili ve Maarif Vekili olmasına rağmen bir otomobil bile edinmeyen **Hasan Ali Yücel**, Refika Hanım'la Ağustos ayında evlenmiştir. Refika Hanım'ın söylediğine göre doğumu da Ağustos ayında olmuştur; nikâhlanması, ikizleri (Can Yücel ve Canan) de Ağustos'ta dünyaya gelmiştir. Hasan Âli Yücel, eşi için birçok şiirler yazmıştır. Geceleri, sükûnet içinde yazmayı sevdiğini, bilhassa saat 12'den sonra çalıştığını, bazen güneş doğuncaya kadar yazdığını belirtmiştir. Hasan Âli Bey, bu durumun "O eskidendi" demek, üç senedir burada yazları bu alışkanlığını bozduğunu ve sabahları yazdığını söylemektedir.(İstanbul'da Dragos'ta oturmaktadır o zamanlar yani 1954'te) Vaktiyle edindiği İzmir'deki evi bir odalıdır. O bir odalı evi unutamaz. Orada nefesler yazmıştır. Hatta bu yüzden onu Bektaşî babası zannetmişlerdir. Orada hep geceleri yazmaya çalışmıştır. Refika Hanım, eşinin sükûnet içinde çalışmasına hep zemin hazırlamış, çocuklara asla gürültü ettirmemiştir. Yine Refika Hanım'ın tanıklığına göre eşi, ilk zamanlarda bir makaleyi iki günde yazar, ama daha sonraları deneyim kazanınca yazılarını daha kolay ve müsvedde yapmadan yazdığını söylemektedir. Hasan Âli ise şimdi düşünme zamanı çok olduğu için kolay yazdığını belirtmektedir. Çalışırken çiçeği çok sever. Masasında bir gül, bir karanfil olmasını ister. Bulamayınca yeşillik koyar. Buraya şu notu da eklemek gerekir. Hasan Âli Bey'in sesi olduğu gibi, bestesi de güftesi de güzel şiirleri vardır. (s.234-235)

Nurullah Ataç'ın eşi Leman Hanım tam bir ev hanımıdır. Ona göre Nurullah Ataç'ın bütün kazancı kitaplara gider. Satın aldığı kitaplara hemen bakmaz. Hatta düzeltilmesine, yerlerinin değiştirilmesine bile kızar. Valizini alıp otele gitmeye kalkar. Nurullah Ataç'ın nasıl yazdığını kendisi şöyle anlatmıştır:

"... Sevdığım şeylerden biri de yatakta makine ile yazı yazmaktır. Ayrıca demir kalemi-

le yazı yazmayı severim de dolma kalem ile yazmayı sevmem. Belki de iyi bir stilom(dolma kalem) olmadığı için. Hammer mütercimi olan babam da yatakta oturup kamyş kalemlerle yazı yazardı. Sonra çalışırken çok kahve içerim. Rahmetli ağabeyim de (Galip Ataç) günde otuz kahve içerdi.”(s.119)

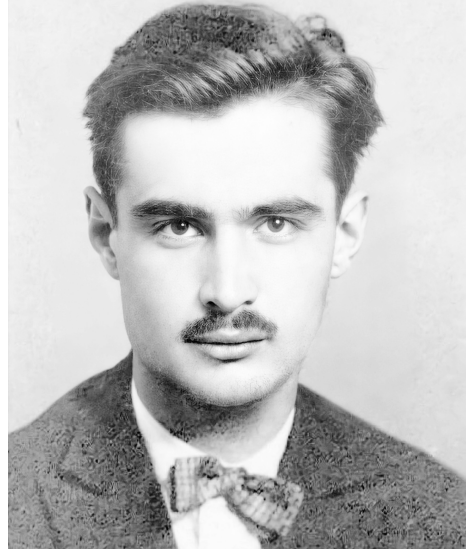
Yazı yazmaya dokuz on yaşında başlayan Nurullah Ataç, “bunları için “Tabii onlar yazıya benzer şeyler değildi. İlk doğru dürüst yazım, on altı yaşında iken “Mektepli” mecmuasında çıktı” demekte ve bu yazısının Fransızcadan bir tercüme olduğunu söylemektedir. Leman Hanım’ın dediğine göre, Ataç, epey düşündükten sonra yazısını çarçabuk yazmaktadır. Ataç bu bilgileri şöyle doğrulamaktadır:

“Eskiden zor yazardım, şimdi kolay yazıyorum. İnsan yaşlandıkça dilini, değişimini kuruyor; kolay yazabiliyor. Çevirilerimde daha çok güçlük çekerim. Otuz üç yıldır yazı yazarım; “eğer” i hiç kullanmadım. “ve”yi de 1940’dan beri kullanmam, “lâkin, şayet” gibi sözlere gelince; onları kullananları da okumam.”(s.122)

Ahmet Muhip Dıranas (1908-21 Haziran 1980, Ankara) tiyatro yazarı ve şairdir. Eşi Münire Hanım’dır. Evlendikten sonra Münire Hanım, onun üzerinde bir hayli etkili olmuştur. En azından şair, daha mazbut çalışmaya başlamıştır. Yine ondan öğrendiğimize göre, Ahmet Muhip’in şiirlerine girdiğini düşünmektedir. Ahmet Muhip bunu söylememekle birlikte Münire Hanım bunu, “ben bazı şiirlerinden fark ettim” demektedir.

Münire Hanım’ın bildirdiğine göre, Ahmet Muhip çalışırken çok sigara içer, biraz da kahve içer. Çalışırken alkol kullanmaz. Yazı hayatında şaire yardımlarda bulunmuştur. Şiirlerini bir araya toplamak gibi. Şiirlerini kolaylıkla yazar ama sonra uzun müddet üstünde uğraşır. Sükûneti sever. Ahmet Muhip çeşitli fakültelere devam etmiş, sonra vazgeçerek, kendi kendini yetiştirmeye çalışmıştır. Ayrıca yazı yazmaya ortaokuldan sonra başladığını ve ilk yazılarının nesir ve hikâye olduğunu belirtmiştir.(s.258-259).

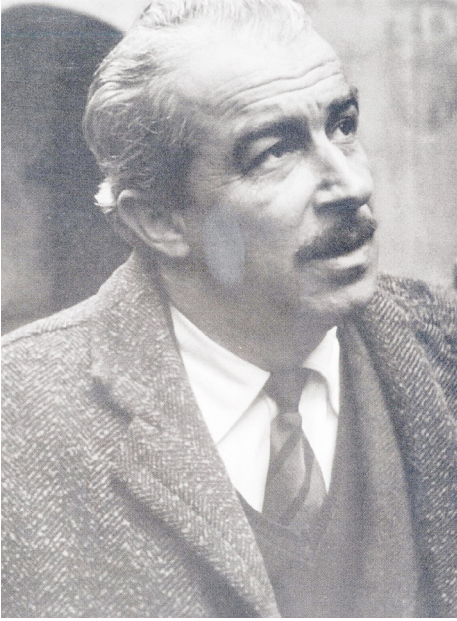
Yaşar Nabi’nin çok sevdiği arkadaşı **Ziya Osman Saba**, (30 Mart 1910, İstanbul,-29 Ocak 1957) şair ve hikâyeci olarak ünlen-

miştir. Yedi Meşaleciler’ dendir. Hoş sohbet, tatlı dilli, cana yakın bir eşi vardır: Rezzan Hanım. Ona göre Ziya Osman Saba’nın kendisinden yani Rezzan Hanım’dan söz ettiği şiirleri şunlardır: “Beyaz Ev”, “Yetişir”, “Nişanlılık”, “Evlilik”, “Ana, Baba, Evlât”, “Evim, Karım, Çocuğum”, “Misak-ı Milli Sokak No: 37”, “O Mahalle”. Ayrıca Ziya Osman’ın şiirleri hep kendi hayatıdır. “Eski Resimlerde” de annesiyle babasından bahsetmiştir. “Bebek” hikâyesinin kahramanı oğulları Osman’dır. “Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi”nin kahramanı da bizzat kendisidir.

Eserlerini şöyle yazdığını öğreniyoruz **Ziya Osman Saba’nun**: Şiir yazarken masa başına filan geçmemektedir. Ekseriya kırlarda dolaşırken mısralar aklına gelmekte, sonra bunları birleşip o şiirini meydana getirmektedir. Ancak hikâye yazarken bir odaya kapanır. Kimse ile konuşmaz. Çalışırken eskiden sigara içmiş, hastalanmış, doktorlar sigara ve kahveyi yasaklamıştır. Zaten alkol de kullanmamıştır. Bazı kelime seçimlerini eşine soran Ziya Osman’ın gramere çok önem verdiği belirtilmiştir. Nasıl yazdığı sorusuna eşi Rezzan Hanım şöyle cevap vermiştir: “... Tatil günleri on bire doğru başlar. Alıştığı kendi dolmakalemi ile yazar. Titiz olduğundan cümleleri üstünde çok durur”(s.269-271)

İkisi de ressam olan **Eren ve Bedri Eyüboğlu çifti** her bakımdan ilgi çekici bir aile teşkil etmiştir. Herkes Bedri Eyüboğlu’nu şair olarak bilir. Ama sanat âlemine hikâyeci-

likle girmiş ve 1927 yılında bir hikâye yarışmasında birinci olmuş. Ortaokulda iken kesinlikle resim yapamayan Bedri Eyüpoğlu, en rahat gece çalışır. El ayak çekilince, dışarıdan ümit kesildikten sonra, kapının, telefonun çalmayacağını inandıktan sonra çalışır. On beş yıldır saat 4'ten evvel yatağa girdiğini hatırlamaz. Ömründe kurşun kalemle tek satır yazı yazmamıştır. Kurşun kalem ona okulu hatırlatmaktadır. Okulu hatırlatan her şeye de antipatisi vardır. Bir kâğıdı ikiye bükmeden katıyen yazı yazmaktadır. O bunu "bu bir nevi mâni" diye nitelendirmektedir.(s.316)

Sigara, kahve, içki içmeyen bir yazar olan Yaşar Nabi, 1947 yılında evlendiği Belma Hanım aslında musahhihtir. Eşine yazı yazarken bir katkısı olmaz. Ama kitap yayınlarken düzeltmeleri bir süre birlikte yapmışlardır. Eşinin en beğendiği eseri **Nereye Gidiyoruz'**dur. Yazış tarzına hayran olduğunu söyler. Çünkü çok kolaylıkla yazmaktadır. Yaşar Nabi'nin yazı yazmak için seçtiği hususi saatler bulunmamaktadır. Ne zaman dergiye yazı lazımsa yazar. Yalnız gece yazmaz. Zaten 22.30'da yatar. Geceyi iyi geçirmezse ertesi günü hasta olur. Belma Hanım'ın verdiği bu bilgilere şunlar da eklenebilir. Kalemine birazcık düşkündür. Belma Hanım'ın Boğaziçi'nde okurken edindiği bir kalemi vardır. Yaşar Nabi, çoğunlukla onunla yazmak istemektedir.(s.348)

Asıl adı Mehmet Raşit'tir. Edebiyatın kapısını şiirle çalar. Bunlar Mehmet Raşit adıyla yayımlanmıştır. Ona "Orhan Kemal" adını Kemal Sülker vermiştir. Vukuat Var adlı romanı, en kolay yazdığı eserdir. Birinci cildini yirmi günde doğrudan doğruya makinede yazmıştır.(s.170-171)

Orhan Kemal (Öğütçü), çalışırken yanında bol sigara bulundurur. Çayı, kahveyi çok sever. Yarım saat ara ile kahve pişirip getiren Nuriye Öğütçü, 1937 yılında evlendiği eşinin üzerinde olumlu tesirler olduğunu söylemektedir. Ona göre evlenmeden önceki Orhan Kemal çok sinirlidir. Meyhanelerde içki içer. Ama evlenince eşine ve evine bağlı kalır. Ayrıca yazara ilham kaynağı olmuştur. Orhan Kemal'in belirttiğine göre "Cemile" romanı hemen hemen Nuriye Öğütçü' den başkası değildir. . Küçük hikâyelerinden "Dönüşte", "Küçük Adamın Notları"nda, "Avare Yıllar"da da Nuriye Hanım vardır. Yine "İnci'nin Hikâyeleri"nde, kızları Yıldız vardır. Oradaki ana baba da Orhan Kemal ile eşi Nuriye Öğütçü'dür. Yazı yazarkenki hususiyetleri için de şöyle denilmiştir: "

"Daldığı zaman dünya yıkılsa umurunda değildir. Çok sinirli olur. O zaman yemeğe çağırsak gözümüzün içine bakar duymaz. Bazen de kâğıdı bırakıp not aldığı olur. Zaman zaman gece ikide kalkıp çalışır. Bazen de sabahtan akşama kadar yazı yazdığı olur."(s.168).

Şair, oyun yazarı ve romancı **Oktay Rifat** da "Güzelleme" adlı şiir kitabını eşi Sabiha Hanım için yazmıştır. Sabiha Hanım, onun hayatına da tesir etmiştir. Eskiden çayı sevmeyen şair, sonradan çayı sevmeye başlamıştır. Ama eşi, onun rakı içmesine mani olamamıştır. Onun içki tutkusunu da, dağınıklığını da beğenmemektedir. Bir görüşe göre bu içki merakı yüzünden Türk edebiyatının içkiyle ilgili en güzel şiirini Oktay Rifat'ın yazdığı belirtilmektedir. Bu, "Kadeh" adlı şiiridir. En kısa zamanda yazdığı şiiri yani "Gecenin kapısını hiçbir el kapayamaz"ı nasıl kaleme aldığını şöyle anlatmaktadır Oktay Rifat: "Evet, gece yatağa yattım. O şiiri rüyamda gördüm... Hemen kalktım yazdım. İlhama inanmam. Evet, "Gecenin kapısını hiçbir el kapayamaz" böyle yazıldı."(s.186)

Nurullah Ataç gibi **Cevdet Kudret**'in de yazılarını yatakta yazdığını eşi İhsan Solok'tan

öğreniyoruz. Onun yazı yazarken ki hususiyetini için şöyle denilmektedir: "Umumiyetle yatakta yazı yazar. Ben bu huyundan şikâyetçi idim. Fakat kendisi, "Yazı masam yok da onun için böyle yazıyorum" diyordu. Masa aldık. Bu sefer sandalyesinin rahatsız olduğunu söyledi ve gene yatağa döndü."(s.280)

Cevdet Kudret Solok yazılarında çok titizlik gösterir. Yarım sahife üzerinde günlerce düşünür. Yazılarını kurşun kalemle, ince şerit halindeki kâğıtlara yazmaktadır. Eserleri hayatı ile çok ilgilidir. "Sınıf Arkadaşları" romanının kahramanı Süleyman, yazarın kendisinden başkası değildir. Eserlerinde İhsan Solok'tan ise hiç bahsetmemiştir.(s.280-281).

Bir genç hanım, 1937 yılında yazdığı "Kalbimin Sesi" adlı hikâyesini **Cumhuriyet** gazetesine götürür. Abidin Daver, bu işe Peyami Safa'nın baktığını söyleyerek ona gönderir. Bunun üzerine Nebahat Hanım, yanına çekine çekine gittiği Peyami Safa ile görüşür. Hikâye **Cumhuriyet** gazetesinde yayımlanır. Bu görüşme de orada kalmaz, Nebahat Hanım, iki üç ay sonra onunla nişanlanacaktır. Bu evlilikten sonra Peyami Safa'nın bohem hayatını bıraktığı belirtilmektedir. Nebahat Hanım'ın söylediğine göre "**Yalnızız**", "**Matmazel Noralya'nın Koltuğu**"nda, daha doğrusu eserlerinin çoğunda yazarın kendisi vardır.

Peyami Safa, yazı yazarken gürültüden hoşlanmaz. Yalnızlık ister, bilhassa gece yazmayı sevmektedir. Düşünürken veya yazı yazarken kendine bir şey sorulursa müthiş canı sıkılır. Yazı yazarken biraz sigara ve kahve içer. Rastgele kâğıtlara yazmaz. Kâğıt muntazam ve temiz olmalıdır. Bilhassa romanlarını kaleme alırken defterin en iyisini seçmektedir. Yazacağı konuyu öncelikle zihninde hazırlar. Uzun uzun düşünür. Müsveddeleri bile son derece temizdir. Fakat bu onu tatmin etmez, bir pasajı defalarca yazdığı olmuştur. Peyami Safa'nın bu titizliği için şöyle dediğini aktaralım: "Benim müsveddelerim Nebioğlu'nun(Nebioğlu Yayınevi) fena kâğıda bastığı silik romanlarından daha net ve yanlışsızdır(s.68-69). Çalışırken sigara içenlerden biri de "Han Duvarları" şairidir. Bu esnada konuşmak istemez. Kendisine bir şey sorulunca kızar. Kahvaltı etmeden başlar çalışmasına, öğle-

ye kadar sürdürür. "Han Duvarları" şiirini dört günde yazdığını bildiren Faruk Nafiz, şirininin **Türk Yurdu**'nda çıktığını, birisi görececek diye âdeta utandığını, ama onun kısa zamanda meşhur olduğunu, bazen de bir şiirin üzerinde bir ay uğraştığı halde ortaya bir şey çıkmadığını ifade etmektedir.(s.86-87).

Servet-i Fünun şairlerinden olan ve "Geçti Sevdalarla ömrüm ihtiyar oldum bugün" şiirinin güftesini yazan Hüseyin **Siret Özsever**'e gelince: Eşi Nigârın Hanım'ın söyledikleri şöyle özetlenebilir: Alkol kullanmaz. Onun için dinç kalmıştır. Şiir yazarken eskiden çok bol sigara içerken, kalp krizi geçirdiği için daha sonra doktorlar izin vermemişlerdir. Şiiri yazmak için günün belli zamanlarını seçmez. Yazı yazmak için hiçbir vakit masa başına geçmemiştir. Bazen iki mısra oraya, bazen bir satır buraya yazar. Sonra oturup onları birleştirir. (s.220-221).

Nihal Hanım, ailesi vermeyince, on beş yaşında **Refik Halit Karay**'a kaçmıştır. Ona göre bu bir aşk evliliğidir. Evlendikten sonra Refik Halit Karay'ın huyları değişmiştir. En azından onu, eşi, siyaset sahnesinden çekip almıştır. Muntazam çalışmaya başlamıştır. Hikâyeci, romancı yazar da "**2000 Yılın Sevgilisi**"nde gayet ahlâklı kızın, eşi Nihal Hanım olduğunu söyler. Yine "**Anahtar**"daki aile kadınının da eşinden mülhemdir. Nihal Karay Hanım'ın eşine ilişkin açık-

lamaları şöyledir: Gayet rahatlıkla çalışır. Gürültüye filan aldurmaz. Ara sıra kalkıp dolaşır. Yazı yazmak için sabah saatlerini tercih eder. Daha doğrusu sabahın erken saatinde başlar, on bir, on ikiye kadar çalışır. Çay, kahve, sigara, içki vesaire içmez. İçkili iken tek satır bile yazmamıştır. Yazdıklarını eşinden(Nihal Hanım'dan) başka kimseye okumaz. (s.52-53)

Doktor Eşref Ruşen Bey'in oğlu Ruşen Eşref Ünaydın(1892 İstanbul-23 Eylül 1959) yazar, gazeteci ve diplomattır. Çeşitli türlerde eserler vermiş, yaptığı röportajlarla da ünlenmiştir. Ünaydın'ın hayatında üç önemli aşkı olduğunu söylerler: Bunlar Atatürk, Tevfik Fikret ve eşi Saliha Hanım. Saliha Hanım'a düşkünlüğünü, Yahya Kemal de fark etmiş ve şu beyti yazmıştır: "Gergedanlar gibi bigânedir aşka/ Ruşen Eşref ne bilir Saliha'sından başka!.."

Eskiden sigara ve kahveyi çok içen yazar, sonradan sigarayı bırakmış, kahveyi de azaltmıştır. Ruşen Eşref, çalışırken tam bir sessizlik ister. Gece çalışmasını sever ve sürekli çalışır. Saliha Hanım, her sabah gezintiye çıkan eşi için, fazla ayrıntıya kaçmadan ev hayatının bazı yazılarında yer aldığını söylemekle yetinmiştir.(s.336-337).

Nurettin Artam, 1940-1950 arası, tam on yıl boyunca Radyo Gazetesi programı ile dinleyicilere seslenmiştir. Asıl şöhreti bu yolla sağlamıştır. 1933'ten itibaren Ankara'da yaşamış, bir taraftan da Atatürk Lisesi'nde hocalık yapmış, yazılarını da **Hâkimi-yet-i Milliye**'de yazmıştır. Yazarken zorluk çekmediğini söyler. Evliliği kısa sürmüştür. Evi hatıralar müzesi gibidir. Mehmet Âkif'in kalemi, Ahmet Rasim'in gözlüğü, Recaizade Mahmut Ekrem'in saati, Hamit'in ağızlığı bunlardan birkaçıdır. Tasavvufu ve tasavvuf edebiyatını seven Nurettin Artam, Hazreti Mevlâna'nın on dört defa ziyaretine gittiğini, Mesnevi'sinin iki yüz beyitten fazlasını Türkçeleştirdiğini söylemektedir. Ayrıca ilk manzumesini, ki bir gazeldir, İzmir'de **Hizmet** gazetesinde yayımladığını bildirmektedir.(s.324-325)

Sonuç

Görülüyor ki, yazar ve şairlerin pek çok bilmediğimiz yanları ve özellikleri vardır. Özellikle yazı hayatına ilişkin çok çeşitli

tespitlerle karşılaşmaktadır. Bu bilgiler okurun onları daha iyi anlamasına yardımcı olmakta ve verilen eserlerin kendilerine has bir serüveni olduğu anlaşılmaktadır.

Bu şair ve yazarlara daha başkaları da eklenebilir. Burada sadece Nurettin Artam hariç, diğerlerinin eşlerinin değerlendirme ve tespitlerinden yararlanılmıştır. Bazen de yazarın/ şairin bizzat kendisinin tespitlerine yer verilmiştir. Nurettin Artam da evli değildir. Aka Gündüz de bu yönden kısmen ona benzemektedir. Ancak onda bir hanımın gözlem ve tespitleri söz konusu edilmiştir.

Diğer yandan, bu yazıya, Halide Edip Adıvar, Şukufe Nihal Başar, Halide Nusret Zorlutuna, Peride Celâl, Mükerrerrem Kamil Su gibi kadın yazar ve şairler alınmamıştır. Onlar için ayrı bir yazı yazmak yerinde olacaktır. Ayrıca Ercüment Ekrem Talu da bu grupta değerlendirilebilir. Zira o da kızı Esin Talu'nun gözünden anlatılabilir. Ancak şu bir gerçektir ki, kendilerine en yakın bireylerin tespitleri ve hükümleri, bize son derece yararlı olmakta, pek çok yeni bilgiyle bizleri karşı karşıya getirmektedir. Genel bir söz söyleyerek yazıyı bitirmekte yarar vardır: Evlilik pek çok şairi/yazarı değiştirmiş, kimilerinin eski alışkanlıklarını bir yana bırakmış, onları; daha düzenli, programlı çalışmaya sevk etmiştir.¹

¹ Bu yazı, Sermet Sami Uysal'ın Eşlerine Göre Edeplerimiz adlı kitabından yararlanılarak hazırlanmıştır.